

Asia: VN/21234/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta (ASA-lain muuttaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kiittää lausuntopyyntöä ja kannattaa hallituksen esitysluonnoksen tavoitteita. Työntekijöiden terveyden suojelemisessa syöpävaarallisilta ja muilta vaaraa aiheuttavilta aineilta tarjoaa ASA-rekisteri hyvän työkalun. HE-luonnoksessa esiteltyihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin niiden saavuttamiseksi Suomea tietysti velvoittavat myös ajankohtaiset direktiivimuutokset.

SAK ei kannata HE-luonnokseen valittua implementointitapaa, joka ei ole toimivin vaihtoehto tavoitteiden saavuttamiseksi.

SAK esittää, että nykyiseen Työterveyslaitoksen hoitamaan ASA-rekisteriin tulee avata uusi rekisteröintitoiminto lisääntymisterveydelle vaarallisia aineita varten, ja tästä toiminnosta aiheutuva pienehkö lisäkustannus (n. 100 000 e) tulee kohdennettuna lisärahoituksena osoittaa rekisteriä hallinnoivalle Työterveyslaitokselle.

Tätä implementoinnin vaihtoehtoa ja Työterveyslaitosta rekisterinpitäjänä kannattivat jo valmisteluvaiheessa myös työnantajajärjestöjen edustajat. Omana uutena toimintona ASA-rekisterissä voidaan helposti huolehtia siitä, että rekisteriin ilmoitetut lisääntymisterveydelle vaaralliset altistumistiedot hävitetään automaattisesti esim. 10 vuoden kuluttua. Direktiivin määrittämä 5 vuoden säilytysaika on minima aika, ei maksim aika. Uutta rekisteritoimintoa voitaisiin hyödyntää myös anonyymisti tutkimustyön tarkoituksiin, jolloin 5 vuotta pitempi säilytysaika tarjoaisi selvästi enemmän mahdollisuuksia tutkimuskäytössä.

HE-luonnoksessa ehdotettu toimeenpanotapa, jossa uusi lisääntymiselle haitallisten aineiden rekisterinpitovelvoite hajautettaisiin työnantajille, tarkoittaisi käytännössä heille jonkin verran hallinnollista lisätyötä ja kustannuksia, sekä työajan että tietojärjestelmähankintojen muodossa.

Valtakunnallisesti nämä hajautetun mallin kustannukset olisivat yhteenlaskettuna todennäköisesti selvästi suuremmat kuin Työterveyslaitoksen hoitama keskitetty rekisteritoiminto. Tietojen hyödyntäminen tutkimustyössä olisi käytännössä mahdotonta työnantajien hajautetusti pitämissä rekistereissä.

Tietojen oikeellisuuden sekä tietoturvan laadun osalta pirstaleiset työnantajavastuiset rekisterit herättävät paljon kysymyksiä, ja alkuperäinen tavoitteiden saavuttaminen saattaa vaarantua.

Työnantajien pirstaleisesti hoitama lisääntymiselle vaarallisten aineiden rekisteröinti sisältää siis useita haittoja verrattuna Työterveyslaitoksen keskitetysti hoitamaan rekisteröintivelvoitteeseen. Olisi myös työpaikoilla helposti hämmennystä ja sekavuutta aiheuttava tilanne, ettei kaikkia vaarallisia aineita tarvitsisi luetteloida, ilmoittaa ja rekisteröidä samoilla toimintatavoilla. Vuosittaisen luetteloinnin ja pitempiaikaisen rekisterinpidon erot ja yhtäläisyydet, vastuut ja velvoitteet menisivät helposti sekaisin.

Rekisteröintivelvollisia altisteisen työn työnantajia löytyisi useilta eri toimialoilta: mm. teollisuuden eri toimialoilta, rakennusosalta sekä terveydenhuollosta. Työnantajien syöpävaarallisten aineiden ilmoituksissa ASA-rekisteriin on todennäköisesti jonkin verran puutteita tälläkin hetkellä.

Huolena on puutteellisen rekisteröinnin yleistyminen nykyisestä, mikäli HE-luonnoksen ehdotuksen mukaisesti työnantajien vastuulle tulisi varsinaista rekisterinpitoa nykyisen ilmoitusvelvollisuuden rinnalle. Erityisesti pk-sektorin yrityksissä riskit puutteellisesta rekisteröinnistä ovat suurempia. Näillä yrityksillä esiintyy enemmän myös konkurssiriskejä. Nykyisessä taloustilanteessa riski yrityksen toiminnan lopettamisesta on suuri varsinkin rakennusosalalla, jossa myös vaarallisille aineille altistuneita työntekijöitä on paljon.

HE-luonnoksen valmisteluvaiheessa keskustelu toimintansa lopettavista työnantajista jäi ohueksi. Myöskään hallituksen esitysluonnoksessa näitä tilanteita ei käsitellä riittävästi. Kun suunniteltuna HE-luonnoksessa nyt on, että toimintansa lopettavien työnantajien rekisterinpitovelvoite siirtyisi työsuojeluviranomaisille, aiheutuisi tästä todennäköisesti jonkin verran työaika- ja tietojärjestelmäkustannuksia työsuojeluhallintoon.

Riskinä on myös, että hankalissa konkurssitilanteissa tietojen siirtymistä vaikeuksissa olevilta työnantajilta ei voida varmistaa, jolloin työntekijöiden suojelun tavoitteet ja direktiivin velvoitteiden toteutuminen vaarantuisivat.

Työntekijät eivät tällä hetkellä myöskään itse riittävästi tunne omaa altistumishistoriaansa tai oikeuksiaan saada omia altistetietoja rekisteristä. Tästä tarvitaan tulevaisuudessa viestintää ja koulutusta kaikille osapuolille. Olisi selkeyden vuoksi hyvä, jos myös tässä HE:ssä voitaisiin säätää työntekijöiden oikeudesta omiin tietoihinsa, vaikka lakiteknisistä syistä tämä ei ehkä ole mahdollista.

Jotta työntekijät tulevat paremmin tietoisiksi altistumisistaan, tulisi tässä HE:ssä säätää myös työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa vuosittaiset altistumistiedot asianomaiselle työntekijälle itselleen ilman erillistä pyyntöä. SAK esittää, että HE-luonnosta täydennetään tältä osin.

Työsuojeluvaltuutetun tulee saada ryhmätason tiedot käyttöönsä ilman erillistä pyyntöä, jotta hän voi osaltaan varmistua kaikkien organisaatiossa käytössä olevien vaarallisten aineiden tulleen asianmukaisesti huomioiduksi ilmoituksessa ja rekisteröintimenettelyssä.

Työsuojeluviranomaisten tulee lain voimaantulon jälkeen aktiivisesti seurata ilmoitus- ja rekisteröintivelvoitteiden toteutumista sekä tarvittaessa ryhtyä työsuojelun valvontalain mahdollistamiin toimenpiteisiin puutteita tai laiminlyöntejä työpaikoilla havaitessaan.

Seuraavassa vaiheessa tulisi rakentaa henkilökohtaisten altistumistietojen yhdyspinta Kanta-arkistoon, jotta nämä tiedot olisivat tarvittaessa helposti terveydenhuollon käytettävissä sekä altistuneen työntekijän itsensä tarkistettavissa myös Kanta-arkiston kautta.

Latvatalo Eveliina
SAK ry - Työehdot-osasto asiantuntijalääkäri Riitta Työläjärvi